
La cristianització dels calls de Barcelona arran dels avalots de 1391 i la seva integració a la resta de la ciutat

Xavier Pons i Casacuberta*

L'agost de 1391 va ser testimoni d'un dels fets que marcaria la història de Barcelona. Durant aquell calorós estiu, s'iniciaren a la ciutat un seguit d'avalots contra els jueus que significaren la conversió de pràcticament la totalitat de la seva població. Arrel d'aquests fets, el rei atorgà a la ciutat comtal el privilegi de no establir-hi mai més unaaljama jueva. Aquests esdeveniments es reflectiren en canvis en la urbanització de la ciutat, puix que, amb la població jueva convertida i després espoliada econòmicament, el Call Major de Barcelona va ser obert, integrat a la resta de la ciutat i cristianitzat.

No tan sols la història de la nostra ciutat ha evolucionat, sinó que la manera d'investigar-la i interpretar-la també ha anat canviant al llarg del temps. A diferència d'altres ciències, la història no pot escapar de la subjectivitat del que la conta, i més si tenim present que els historiadors –com qualsevol altra persona– mirem el passat influenciats pel nostre present. D'altra banda, la ciència històrica ha anat evolucionant passant de l'exclusivitat d'estudis referents a grans figures i temes a una història més centrada en tots els estaments socials i desenvolupada en uns escenaris més locals.

Aquest canvi de concepte va significar una ampliació de mires envers la generalització de fonts emprades per a l'estudi de la història que abans tan sols eren utilitzades per una minoria. Durant molts anys, els historiadors limitaven la seva recerca als arxius institucionals –principalment el de la Corona d'Aragó i arxius històrics locals–, que aportaven una visió “oficial” dels fets, i per tant, parcial. La utilització de noves fonts –com, per exemple, la documentació notarial– ha permès de localitzar noves dades sobre el nostre passat, fet que ens permet realitzar altres interpretacions que completen, i fins i tot modifiquen en alguns casos, les ja establertes.

En el cas concret de Barcelona, hem tingut la immensa sort d'haver comptat amb grans historiadors com Francesc Carreras Candi¹ i Agustí Duran i Sanpere², que ens han llegat la seva obra mantenint la nostra memòria com a poble. Tanmateix, i lluny de criticar la seva tasca com historiadors, també ells eren persones del seu temps i utilitzaren la historiografia de l'època per fer els seus estudis utilitzant principalment documentació extreta dels arxius municipals i reials.

El que pretenem oferir en aquesta comunicació és mostrar com la utilització de noves fonts –en aquest cas, les notarials– pot canviar la interpretació de la història fins i tot en certs fets que concedim com inqüestionables. Es tracta, per tant, d'un exemple

* Doctorand de la Universitat de Barcelona amb la tesi en curs *La societat conversa a la Barcelona baixmedieval, 1391-1440*, dirigida pel doctor Josep Hernando Delgado.

1. Francesc CARRERAS CANDI, *Geografia General de Catalunya. Vol. V. Ciutat de Barcelona*, Barcelona, A. Martín Editor, 1916 (edició facsímil: Barcelona, Edicions Catalanes, 1980).
2. Agustí DURAN I SANPERE, *Barcelona i la seva història*, vol. I, Barcelona, Curial, 1972.

pràctic de com ha anat evolucionant la nostra historiografia i com ha afectat això en la història de la nostra ciutat.

Els avalots de 1391 a Barcelona: els fets

Totes les investigacions³ d'ahir i avui que tracten el tema dels avalots de 1391 segueixen i basen el seu estudi en l'aportació feta per Francesc Carreras Candi.⁴ Al llarg dels anys, noves recerques han aportat nous detalls als fets; tanmateix, la tasca de Carreras ha resultat fonamental.

El lloc on esclatà la guspira antijueva fou a Sevilla, a causa dels sermons incendiàries que Ferran Martínez feia contra el jueus, instant al poble a convertir-los. El fenomen s'escampà com la pólvora a la resta de la península, arrasant les principals aljames excepte la de Saragossa, que era on es trobava el rei. La darrera en caure abans que Barcelona fou València. Quan, el 22 de juliol, les notícies sobre el que havia passat a València arribaren a Barcelona, la ciutat es preparava pel pitjor.⁵ Ciutadans i homes de la mar estigueren tot el dia dins la Casa del Consell amb l'ordre de sufocar el mínim avalot que s'iniciés. Els dies següents, foren diversos els ciutadans i menestrals que romangueren dins la Casa del Consell amb la mateixa finalitat. Les mesures preses per les autoritats no van servir de res. El dia 5 d'agost, i seguint la mateixa seqüència dels fets de València, arribà d'aquesta ciutat un vaixell amb cinquanta castellans, que instigaren l'exèrcit de l'infant Martí que s'estava al port de Barcelona a punt d'embarcar-se cap a Sicília a atacar la jueria.⁶ Escamparen el rumor que a la ciutat de Mallorca ja havia passat el mateix que a València. Un grup d'exaltats, encapçalat pels cinquanta castellans, assaltaren i saquejaren el Call Major a primeres hores del matí del 5 d'agost.⁷ Molts jueus foren morts o convertits al cristianisme i altres pogueren refugiar-se al Castell Nou. El dia 6, el Consell manà de posar guaites de dia i de nit, en un intent de controlar la situació.

Però fou el dia 7 quan l'avalot arribà al seu zenit. Homes armats de les Cinquantenes i les Desenes foren reunits pel Consell, que manà empresonar a la Casa del Veguer alguns dels que provocaren l'avalot, entre ells els citats castellans. Cap al migdia, el poble menut (mariners, pescadors...), amb armes i ballestes, es dirigiren en gran nombre des del carrer de la Mar cap el centre al crit de «muyra tot hom e viva lo rey e lo poble».⁸ La seva intenció era cremar les cases dels rics, però en l'últim moment, tal i com passà a la ciutat de Mallorca, varen ser convenientment desviats cap el call jueu.⁹ D'allà es dirigiren a la Casa del Veguer, on irromperen per la força i alliberaren

3. Algunes d'aquestes principals obres: Yitzhak BAER, *Historia de los judíos en la España cristiana*, Barcelona, Riopiedras, 1998; Yitzhak BAER, *Historia de los judíos en la Corona de Aragón (siglos XIII-XIV)*, Saragossa, Diputación General de Zaragoza, 1985; Maria Josep ESTANYOL I FUENTES, *Els jueus catalans: les seves vivències i influència en la cultura, economia i política en els reialmes cristians*, Barcelona, PPV, 2009; Carme BATLLE I GALLART, *La crisis social y económica de Barcelona a mediados del siglo XV*, Barcelona, CSIC, 1973; Salo Wittmayer BARON, *A social and religious history of the jews*, Nova York, Columbia University Press, 1952.
4. *Manual de Novells Ardits vulgarment appellat Dietari del Antich Consell Barceloní*, I, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 1892. També CARRERAS, *Geografia...*
5. *Manual...*, pàg. 17.
6. BAER, *Historia de los judíos en la España...*, pàg. 539.
7. *Manual...*, pàg. 17.
8. Carme BATLLE I GALLART, *L'expansió baixmedieval, segles XIII-XIV*, dins Pierre VILAR (dir.), *Historia de Catalunya*, vol. III, Barcelona, Edicions 62, 1988, pàg. 271. També a *Manual...*, pàg. 18.
9. BATLLE, *L'expansió...*, pàg. 271.

tots els presos dels avalots. Seguidament, el tumult es dirigí cap el Castell Nou, on, com hem dit, hi havia refugiats la major part dels jueus que aconseguiren d'escapar del primer atac, i l'assetjaren. Per tal de fer sortir els jueus que eren dins, calaren foc a la porta i els atacaren amb ballestes des dels terrats de les cases del voltant. Mentrestant, fent sonar les campanes a sometent, es reuniren pagesos i sacramentals de fora de la ciutat que, formant una massa temible, es dirigiren a cremar les escriptures del batlle i del veguer.

Finalment, el dimarts dia 8, els jueus del Castell Nou es rendiren i van ser duts en processó fins la catedral. Allà, i en altres esglésies, es va procedir a batejar massivament a tots els jueus. Els que es negaven, generalment dones, eren lliurats a la iracunda massa, que els donava mort. Segons el *Dietari de l'Antich Consell*, van morir 300 jueus. La majoria dels jueus es van convertir al cristianisme.

Origen del conflicte

La utilització a partir dels anys 70 de noves tècniques historiogràfiques i el replantejament que aquestes promovien en la manera de fer i veure la Història, permeté la revisió de certs moments de la nostra història des d'una òptica diferent. Els estudis d'Amador de los Rios,¹⁰ Américo Castro¹¹ i Sánchez-Albornoz,¹² entre d'altres, veien una única i principal causa dels avalots de 1391: l'odi del tercer estament envers al poble jueu a causa de la seva religió. En canvi, per a Carreras Candi, posterior a Amador i anterior als dos últims, el factor econòmic tenia molt a veure amb aquesta animadversió. En el seu volum *La ciutat de Barcelona*, dins l'obra *Geografia General de Catalunya*, inclou l'assalt al calls jueus de Barcelona dins el capítol de les crisis socials i econòmiques i afirma que l'antisemitisme tenia com a causa principal la usura practicada pels jueus, que asfixiava econòmicament els més necessitats.¹³ Pel que fa als historiadors jueus com Baer,¹⁴ la causa dels avalots era únicament religiosa: el fanatisme cristià induí el poble a convertir el poble jueu. Aquestes conclusions eren producte de la historiografia del moment, en la que, per regla general, un conflicte era produït per una causa. En aquest cas, si el problema era religiós, era clar que la causa també ho era.

La nova historiografia començà a buscar altres causes que, unides a la qüestió religiosa, fossin les que propiciaren els avalots. La primera en donar un nou plantejament al tema fou Carme Batlle,¹⁵ en estudiar la crisi econòmica i social del segle XV. A més d'utilitzar les fonts ja emprades per historiadors anteriors –el *Llibre del Consell* i les Deliberacions a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, i també els Registres de Cancelleria a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, entre d'altres– consultà cròniques com la de Joan Francesc Ferrer, conservada a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, que no havien cridat l'atenció als seus antecessors. D'aquesta crònica es desprèn un important detall que havia passat desapercbut: el dissabte 4 d'agost, gent irada provinent del tercer estament es dirigiren a la Casa de la Ciutat per reclamar més

10. José Amador DE LOS RIOS, *Estudios históricos, políticos y literarios sobre los judíos de España*, Madrid, M. Díaz y comp., 1848.

11. Américo CASTRO, *España en su Historia. Cristianos, moros y judíos*, Buenos Aires, Losada, 1948. En les edicions posteriors canvia el títol: *La realidad histórica de España*.

12. Claudio SÁNCHEZ-ALBORNOZ, *España: un enigma histórico*, Buenos Aires, Sudamericana, 1956.

13. CARRERAS, *Geografia...*, pàg. 493.

14. BAER, *Historia de los judíos en la España...*

15. BATLLE, *La crisis...*

representació, utilitzant la força. Un ciutadà anomenat Pons de Sala aconseguí convèncer la gentada per a què dirigissin el seu odi envers els jueus.¹⁶ Batlle destaca la importància de l'aspecte social patent en els avalots de 1391, on l'assalt als calls barcelonins va ser una de les conseqüències del conflicte social, polític i econòmic en què estava immersa la ciutat en aquell temps. Les males collites dels anys 1374 i 1375 provocaren una profunda depressió econòmica, i el poble baix fou el més castigat. D'aquesta situació econòmica se'n derivà un conflicte social a la ciutat de Barcelona en el que el tercer estament –menestrals, artesans, mercaders, etcètera– reclamarien participació en el govern de la ciutat, en aquell moment acaparat pel patriciat local. El descontentament d'aquest estament radicava en la mala gestió que el Consell havia fet dels recursos municipals, provocant una pujada dels impostos i del preu dels aliments. Aquesta lluita intestina esclataria finalment en els avalots de 1391.

La tesis de Batlle es confirma si observem el que va succeir un cop els jueus van ser convertits al cristianisme. L'autora demostra, i així consta en el *Llibre del Consell*,¹⁷ que l'agitament popular continuà un cop realitzades les conversions. El poble aconseguí de participar en el Consell de Cent, així com tenir presència en la Casa de la Ciutat. La primera actuació dels menestrals, mercaders i prohoms es dugué a terme el 22 d'agost, quan exigiren una investigació a fons sobre l'administració del blat comprat per la ciutat i les entrades i sortides dels diners provinents dels impostos. El dia 25, el nombre de consellers passà de cent a tres-cents, degut a l'augment de la participació del tercer estament. Les reivindicacions socials continuaren sense que ningú les aturés. El 5 de setembre fou exposada al Consell la demanda de reduir els impostos dels productes alimentaris –el poble demanava l'eliminació total–, aconseguint la rebaixa a la meitat en impostos sobre la carn, vi, el blat i la farina. L'aventura durà fins que el rei va fer acte de presència a la ciutat de Barcelona el mes de desembre, restablint l'ordre i el *status quo* anterior a la revolta.

Veiem, doncs, com els avalots de 1391 que propiciaren la conversió de gairebé la totalitat dels jueus de Barcelona tenien un caràcter social, econòmic i polític que no podem obviar. Els pes d'aquests factors va fer que l'origen social de la revolta prengué més pes que el factor religiós, realitzant-se importants estudis que corroboraven aquesta tesis, com els realitzats per Philippe Wolff¹⁸ i el de José Francisco López Bonet,¹⁹ en el cas dels avalots de Mallorca.

Passem, doncs, d'una explicació monocausal proposada pel l'antiga historiografia a una multicausal explicada per l'actual ciència històrica. Segons aquesta última, els avalots de 1391 foren la conseqüència de la intervenció i interactuació de tres factors: el religiós, l'econòmic i político-social. Les predicacions contra els jueus efectuades per Sant Vicent Ferrer, entre d'altres, van fer prendre força a l'odi que el poble tenia en contra dels jueus. Aquest odi esclatà definitivament a causa de la pressió exercida per la crisi econòmica i els conflictes socials entre els *grans* i els *menuts* deguts al desig d'una major representació d'aquests últims en la política de la ciutat.

Per tant, i com bé ho exposa Maria Josep Estanyol:²⁰

16. BATLLE, *La crisis...*, pàg. 105.

17. AHCB (Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona), 1B-I, *Llibre del Consell*, 25, f. 37v i ss.

18. Philippe WOLFF, «The 1391 Pogrom in Spain. Social Crisis or Not?», *Past and Present*, 50 (febrer 1971).

19. José Francisco LÓPEZ BONET, «La revolta de 1391: efectivament, crisi social», dins VVAA, *XIII Congrés de la Corona d'Aragó*, Palma de Mallorca, Institut d'Estudis Baleàrics, 1989, pàg. 111-123.

20. ESTANYOL, *Els jueus...*

A Catalunya [els fets de 1391] no van ser solament un atac contra els jueus sinó que l'arrel dels disturbis també va ser el malestar del poble i dels camperols en contra del rei i els nobles, amb els jueus com a excusa o "cap de turc"; la qüestió era protestar per la política econòmica reial i els jueus eren la propietat reial més feble. Tot això es va barrejar amb una gran dosi de fanatisme religiós provocat pels clergues, que ho anomenaren *guerra santa*, i que, en el fons, va ser una revolta gairebé qualificable de guerra civil del poble baix empobrit en contra del rei i els nobles i els artesans en contra del govern dels patricis en les viles, amb els jueus com a excusa. Aquesta revolta va ser el bressol del malestar del segle XV.

Obertura del Call Major i localització dels seus principals edificis

Després d'haver tractat els avalots i l'origen dels mateixos, entrem a esbrinar com es va produir la integració del Call Major de Barcelona a la resta de la ciutat.

L'aljama de Barcelona fou abolida pel rei Joan I el 10 de setembre de 1392. Sense aljama i amb la immensa majoria dels jueus convertits al cristianisme, no era necessari que la ciutat albergués uns calls tancats i separats. Els següent pas fou, doncs, l'obertura dels mateixos per integrar-los a la resta de la ciutat. El Call Major va ser obert per cinc punts: dos al cap de carrer de Santa Eulàlia, un pel carrer de Sant Domènec amb l'actual carrer del Call, un altre al carrer de Sant Honorat amb la plaça de Sant Jaume i un últim per l'actual carrer de Sant Ramon del Call. Carreras Candi datà i documentà una altra obertura, la corresponent a la torre de la porta situada prop del Castell Nou, que s'efectuà al 1392.²¹ Aquell mateix any s'obrí la porta principal del Call Major que hi havia al carrer de Sant Honorat, el carrer on vivien els metges jueus degut precisament a la proximitat d'aquesta i que els permetia de sortir ràpidament quan havien d'atendre emergències. La resta de les obertures no van ser documentades per Carreras ni per Duran i Sanpere, ja que el rastre el trobem en la documentació notarial.

Una historiadora contemporània de Duran i Sanpere, Marina Mitjà, localitzà un document a l'arxiu de la Corona d'Aragó que ens aporta les claus per entendre la integració i cristianització dels calls.²² Es tracta d'una concòrdia signada el 2 d'octubre de 1392 entre els monarques Joan I i Violant, els creditors de l'aljama i els conversos i jueus. La conversió de la gran majoria de jueus al cristianisme i la desaparició de l'aljama barcelonina sembrà el pànic en tots aquells que els havien prestat diners. Amb la institució de l'aljama dissolta, qui es faria càrrec dels seus deutes? Els creditors van acudir al rei per tal que els trobés alguna solució, i el resultat fou una concòrdia en la que es responsabilitzà als jueus i conversos barcelonins dels deutes de la desapareguda aljama. Els reis no perderen l'ocasió i reclamaren la possessió de les dues sinagogues, el cementiri jueu de Montjuïc i la Posa.²³ Els monarques crearen una comissió amb plens poders per tal de gestionar i fer efectius els cobraments; al mateix temps, els donà plena jurisdicció per poder obrir els calls pels llocs que creguessin més convenients. De fet, la primera acció de la comissió fou obrir el Call Major per la seva entrada principal. Els comissaris cobrarien als jueus i conversos mitjançant dues vies. La primera fou la venda

21. CARRERAS, *Geografia...*, pàg. 496.

22. Marina MITJÀ, «*Juan I y el Call en 1391*», dins Agustí DURAN I SANPERE (dir.), *Barcelona divulgació històrica. Vol. 7*, Barcelona, Aymà, 1949.

23. Aquestes possessions sempre havien estat propietat del rei, que en cedia l'ús a l'aljama.

en encant públic de tots els béns dels jueus i conversos morts, absents i menors d'edat, així com el cobrament dels préstecs que aquests havien fet. La segona es tractà d'una via decisiva per a la cristianització del Call Major, com veurem més endavant: el rei ordenà valorar totes les cases d'ambdós calls i establí una taxa de 10 sous per lliura sobre el preu total que cada propietari havia de pagar. Si hom no podia fer front a aquesta taxa, havia de vendre la seva propietat en encant públic per tal d'abonar-la.

Les primeres propietats que acabaren en mans de cristians de natura foren les sinagogues. De les dues, la que ha portat més de cap als investigadors respecte a la seva localització és, sense cap dubte, la Sinagoga Major. La seva ubicació ha estat una incògnita fins fa relativament poc. Carreras Candi fou dels primers que apuntà a una imprecisa situació al carrer avui anomenat de Sant Domènec, al determinar que aquest carrer rebia el nom de *Sinagoga Major* o *Escoles Majors* abans de la cristianització de la nomenclatura. Qui més ha esmerçat esforços en localitzar aquesta sinagoga i en esbrinar el canvi de la seva titularitat al llarg dels anys ha estat Jaume Riera i Sans. La seva recerca, publicada en dos articles,²⁴ ubiquen la Sinagoga Major a la confluència dels carrers de Sant Domènec i d'en Marlet. La investigació feta per Riera és un clar exemple de com la utilització de fonts notariales en la historiografia actual ens permet de completar un trencaclosques que, amb la documentació "oficial", restava incomplet. Respecte a la titularitat de la Sinagoga Major, la primera dada va ser donada per Carreras, que indicava que el 1396 les Corts la van llogar a un rajoler.²⁵ Tanmateix, la documentació notarial aportada per Riera demostra que abans d'aquesta data ja havia canviat de mans. El 2 de desembre de 1392 els reis van fer donació de la Sinagoga Major al jurista Esperandéu Cardona, conseller i promotor dels negocis de la cort, en satisfacció i remuneració als seus serveis.²⁶ Un any i mig després, el 16 de juliol de 1394, Esperandéu llogà la dita sinagoga a Arnau de Cervelló, algtzir reial, que la utilitzà com a presó d'homes i de dones.²⁷ El 16 de març de 1396,²⁸ Esperandéu llogà al rajoler Pere Antic l'entrada i una part del fons de la sinagoga, que utilitzaria per a guardar material de construcció. Observem com el complex sinagoga va essent llogat però no venut. Això és degut, com bé ha observat Riera, a què la donació feta pels reis a Esperandéu Cardona era subreptícia, ja que aquests s'havien compromès a conservar els béns comunals dels jueus per a redimir els deutes impagats de l'aljama barcelonina.²⁹ Per aquesta causa, les donacions de la Sinagoga Major i d'altres béns comunals foren impugnades reiteradament.

No fou fins l'any 1435 quan la sinagoga fou venuda judicialment a Marc Safont, mestre de cases, que després heretaria el seu fill Joan Safont.³⁰ Aquesta va estar en mans del dit Joan Font fins que aquest la va vendre, el dia 1 d'octubre de 1477, a Jaume Mas, notari.³¹ El 7 d'octubre del mateix any, Joan Safont partí la finca i vengué una part a

24. Jaume RIERA I SANS, «La Sinagoga Major dels jueus de Barcelona. Proposta de localització», dins *Butlletí Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i Ciències de Catalunya*, 99 (1997), pàg. 60-71; i del mateix autor, «La Sinagoga Major dels jueus de Barcelona en la tradició documental», *Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols* (Barcelona), XX (2002), pàg. 7-73.

25. CARRERAS, *Geografia...*, pàg. 496.

26. ACA (Arxiu de la Corona d'Aragó), *Cancelleria Reial*, reg. 1.902, f. 72v-73v. Citat per RIERA, «La Sinagoga Major dels jueus de Barcelona en...», pàg. 62.

27. RIERA, «La Sinagoga Major dels jueus de Barcelona en...», pàg. 63.

28. RIERA, «La Sinagoga Major dels jueus de Barcelona en...», pàg. 63.

29. RIERA, «La Sinagoga Major dels jueus de Barcelona en...», pàg. 68.

30. RIERA, «La Sinagoga Major dels jueus de Barcelona en...», pàg. 64.

31. RIERA, «La Sinagoga Major dels jueus de Barcelona en...», pàg. 64.

Jaume d'Àrguens i el seu fill Gabriel d'Àrguens, tintorers.³² Jaume i Gabriel d'Àrguens eren descendents de jueus conversos, i amb la implantació de la Inquisició castellana foren acusats i condemnats per heretges, essent les seves propietats confiscades pel fisc.³³ Després, la casa fou adquirida per Pere Miquel, prevere, que segurament ja la va transformar en casa habitable.³⁴ La Sinagoga Major, ara convertida en habitatge, anà passant per diversos propietaris que no canviaren la seva funció però que tornaren a partir la propietat per la part que corresponia a les dones.

Pel que fa al destí de la Sinagoga Menor, també es coneix per la documentació notarial. En l'instrument de venda d'una casa del Call Major, el 3 d'octubre de 1393,³⁵ una de les confrontacions que cita d'aquesta propietat fa referència a la Sinagoga Menor:

Ab oriente in carrerono vocato de la escola pocha, per quom itur ad fontem de Sent Honorat de la dita sinagoga ho escola pocha, que est nunc honorabile Julianii Garrius, thesaurarii domini regis, seu venerabilis Ypolit, eius filii.

Pel que fa a les obertures, en la citada concòrdia s'especifica, com hem dit, que els comissaris podien obrir els calls per aquells punts que consideressin adients, i els donà potestat per enderrocar les cases que calguessin per tal de dur a terme aquesta operació. El preu a pagar als propietaris de les cases afectades era estipulat unilateralment pels comissaris.

Segons consta al *Dietari de l'Antich Consell Barceloní*, el 17 d'octubre de 1392 es va procedir a enderrocar la *torra* que hi havia sobre el portal del Call per tal que «en la població d'aquell estiguessen los christians». Un document que hem localitzat a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona,³⁶ ens mostra la manera com es va procedir a l'obertura del Call Major pels altres punts que no coincidien amb les entrades que ja tenia. El document està malmès per la part superior, justament on se'ns indica la data, de la qual tan sols podem llegir que es va redactar durant el mes d'agost.

Les obertures al Call, en no deixar de ser unes obres realitzades en la ciutat de Barcelona, van estar controlades pel Consell de Cent, que va ser el que va redactar el document que ens proposem de comentar. L'instrument es refereix als trencs, concretament dos, que s'havien de fer enderrocant algunes cases perimetrals del Call o en les cantonades del mateix, en aquells punts que connectaven amb carrers cristians, amb un pressupost inicial de 800 lliures barcelonines. El primer trenc es realitzaria davant del Castell Nou, enderrocant la casa que va ser del jueu Sentou Xerxell. Segons el cens de Robres,³⁷ dita casa era la que es trobava a la cantonada dels actuals carrers del Call i de Banys Nous; també especifica dit cens que no es va enderrocar tota la casa sinó una part i que es va fer construir una volta a sobre del nou tram. Per tal de portar a terme l'enderroc, però, havien de comprar primer la dita casa i no començar les obres fins que no fos signat el contracte de venda. Pel que fa a l'altre trenc, encara no estava clara la

32. RIERA, «La Sinagoga Major dels jueus de Barcelona en...», pàg. 65.

33. RIERA, «La Sinagoga Major dels jueus de Barcelona en...», pàg. 28.

34. RIERA, «La Sinagoga Major dels jueus de Barcelona en...», pàg. 28.

35. *AHPB* (Arxiu Històric de Protocols de Barcelona), sig. 50/3, Arnau Piquer, *Manual*, 1392-XII-29 – 1393-XII-23, f. 151r-v.

36. *AHCB*, 1C-XIV, *Obreria*, 27.

37. *ADB* (Arxiu Diocesà de Barcelona), *Mensa Episcopal, Títol III, Cens de Robres*. Es tracta d'un inventari de les cases Call Major on s'especifica el propietari de cadascuna, el seu valor i el cens que ha de pagar. Guillem Colom, canviador de Barcelona, comprà els drets sobre els censos del dit call a la comissió que hem esmentat anteriorment; el seu hereu, Jaume Colom, manà realitzar un inventari de totes les cases del call per tal de portar un òptim control dels censos.

seva ubicació exacta en el moment de redactar el document. Tanmateix, era segur que el farien per la part posterior del Call, és a dir, pel carrer de Santa Eulàlia: o bé a l'Escola de la Gramàtica o per la casa anomenada «d'en Cortal». El cens de Robres situa la casa «d'en Cortal» al final d'un dels carrerons sense eixida que donaven al carrer de Santa Eulàlia, coincidint amb l'actual plaça de Sant Felip Neri. Aquest segon trenc s'havia de fer amb el capital que restés del primer, que era prioritari. En el cas que no hi haguessin prous diners, es manaria fer un pressupost del que costaria el dit trenc i del preu es farien dues meitats: una la pagaria en Guillem Colom, important canviador barceloní, i l'altra la comissió del Call. Tanmateix, la part que Guillem Colom pagava havia de ser tornada per la comissió durant el mes de febrer de l'any següent. Per tant, Guillem deixava els diners a la comissió, amb unes condicions que desconeixem. El document també contempla la possibilitat que les 800 lliures poguessin ser prestades per Guillem Colom. Els diners que la comissió havia de pagar a Guillem Colom havien de provenir del que aquesta recollís de les accions que duia a terme per tal de cobrar els censals morts i violaris que devia l'antiga aljama jueva. El document encara ens dona una última dada important: Guillem Colom tenia el dret de retenir els diners de la comissió, ingressats en la seva taula, en cas de no cobrar al mes de febrer. Per tant, sabem que tots els diners que la comissió recollia en les seves accions eren ingressats en la taula de Guillem Colom.

La comissió, personada pel comissari Guillem de Busquets i pel jueu Azday Cresques, van demanar al Consell de Cent si podien pagar part de les obres, puix que proporcionaven a la ciutat nous carrers i places de lliure accés, que sens dubte l'embellirien. El 23 d'octubre de 1392, el Consell deliberà que la ciutat no pagaria ni un diner per les obres d'obertura.³⁸

L'inici d'aquestes obres no es féu esperar. El document de venda d'una casa del Call Major, datat el 9 de desembre de 1393,³⁹ ens indica que les obres d'accés al Call Major per la part del Castell Nou ja estaven finalitzades en aquella data. En el citat document, Astruc Jucef Levi Provençal, seder, jueu de Barcelona, ven a Joan Junyent, draper, ciutadà de la dita ciutat, una casa situada prop del Castell Nou. Dita casa limitava en la part occidental amb una volta anomenada d'en Colom. Com hem dit abans, per tal d'obrir un accés al call per aquesta part va ser necessari enderrocar parcialment una casa, i per assegurar la seva estructura es va haver de construir una volta i aquesta rebé el nom de Colom. Per tant, deduïm que les obres d'obertura van ser pagades finalment pel mateix Colom.

El carrer va ser conegut com la Volta d'en Colom, fins que a principis del segle XVII, en ser canonitzat Ramon de Penyafor, passà a anomenar-se carrer de l'Arc de Sant Ramon.⁴⁰

Un cop realitzat aquest trencament, es procedí a realitzar-ne dos més. Al carrer de Santa Eulàlia es derruïren les cases dels extrems dels carrer per tal que aquest connectés amb d'altres de "cristians". Els primers enderrocs, en aquesta secció, es produïren per la part del carrer que desemboca al de Banyes Nous. El document de venda del solar resultant de les cases que es van enderrocar ens confirma que el 6 de novembre de 1393 aquest accés ja estava finalitzat.⁴¹ Els comissaris van decidir derruir dues cases contigües propietat dels jueus Dani Maimó Cap de Pebre i de Dani Jaques, situades al carrer de Santa Eulàlia, per tal d'obrir el Call Major per la part que condueix a l'església

38. AHCB, 1B-I, *Llibre del Consell*, 25, f. 93r.

39. AHPB, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 52v-55r.

40. Víctor BALAGUER, *Las calles de Barcelona*, edició facsímil, Barcelona, Dossat, 1987, pàg. 209.

41. AHPB, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 36v.-38v.

de Santa Maria del Pi. Un cop derruïdes part de les cases, va quedar part d'una casa o un pati com a terreny útil. Els comissaris, juntament amb els conversos i jueus, representats pels seus procuradors Ramon de Vilafranca, Pere Pujol, Ramon Ses Escalles i Ferrer de Conomines, van decidir vendre aquesta part útil i destinar els diners resultants a cobrir part de la càrrega onerosa a la que estaven sotmesos els jueus i conversos barcelonins. Així, els procuradors dels conversos i jueus i els comissaris vengueren, mitjançant encant públic, a Joan de Casademunt, cirurgià, ciutadà de Barcelona, el pati o casa resultant de dits enderrocs, pel preu de 46 lliures i 15 sous.

El segon trenc es va realitzar el 14 de maig de 1394 a l'altre extrem del carrer de Santa Eulàlia, orientat a la Seu, fent completament transitable aquest carrer.⁴² Per dur a terme aquest últim accés, va ser necessari enderrocar part de la casa situada al cap de carrer orientat a la Seu. Aquesta pertanyia a Bartomeu Ferrer, canonge de la Seu de Barcelona, que no va acceptar tan fàcilment l'enderroc de la casa on vivia. En els altres casos, les cases pertanyien a jueus i conversos, i va ser molt fàcil arribar a un "acord" degut a la pressió a la que els sotmetia la comissió. En el cas que ens ocupa, la situació era ben diferent: el propietari era cristià de natura i a sobre canonge de la Seu. Bartomeu Ferrer va acudir al bisbe i al Capítol de la Catedral, per que l'ajudessin a fer valer els seus drets. Aquests van demanar a la Comissió si era possible obrir el call per un altre lloc per tal de no ensorrar la casa de Bartomeu. La Comissió insistí en que calia enderrocar la casa del canonge, puix que era l'únic lloc possible on obrir el call per tal de fer totalment transitable el carrer de Santa Eulàlia. El bisbe i el Capítol episcopal buscaren una solució que satisfés tant a la Comissió com a Bartomeu. Finalment, el 14 de maig de 1394, Bartomeu i la Comissió arribaren a una concòrdia: els comissaris pagarien 9.000 sous barcelonins a Bartomeu com a compensació i es farien càrrec del reforç de les parets resultants i altres estralls que les obres ocasionessin. Aquest document encara ens ofereix una altra dada interessant.

Amb aquests accessos, el Call deixà d'estar aïllat de la resta de la ciutat i millorà notablement les seves salubritats.

Pel que fa al Call Menor, no tenim dades corresponents a la seva obertura, tanmateix aquesta no fou tan complicada com la del Call Major.

Cristianització dels calls

Un cop integrat el Call Major a la resta de la ciutat i fent-lo, per tant, més higiènic i òptim per viure-hi, les seves cases foren molt cobejades pels cristians de natura. Fins ara, hom pensava que aquesta cristianització del Call Major havia sigut producte d'una seqüència lògica dels fets, és a dir, en no haver jueus, va ser ocupat lògicament per cristians de natura i conversos. Tant Carreras com Duran arribaren a aquesta conclusió, seguida posteriorment per la resta d'estudiosos.

Tanmateix, un estudi en profunditat ens mostra que aquesta ocupació de l'espai deixat pels jueus respongué a un procés més complicat. Amb la informació que hem descrit fins ara hom pot pensar legítimament que el Call Major fou ocupat per conversos i per cristians de natura que havien ocupat les cases dels jueus que van morir durant els avalots. La documentació que hem cercat a l'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona ens permet d'observar quins eren els habitants del call i com havien aconseguit, en poc temps, fer-se amb gran part de les propietats que el conformaven.

42. *ADB, Reg. Communium*, 1391-1395, vol. XLV, f. 196v-197r.

En l'Apèndix del text d'aquesta comunicació, podem observar com la majoria de les cases del call van ser ocupades per cristians de natura. El total de referències trobades de cases del call és de 97. En 82 casos, els cristians de natura apareixen com a propietaris d'una casa del Call Major. En 3 referències apareixen conversos com a propietaris i habitants, en 4 només com a propietaris i en 6 com a habitants. D'aquests 6, en 3 apareixen com propietaris cristians de natura i en els 3 restants desconeixem el propietari. En altres casos, apareixen jueus com a propietaris (8 referències) o hereters de jueus difunts (3 referències). Si en fixem, podem veure com des del 12 de juny de 1393 fins al 13 de març de 1394 es produeixen un gran nombre de vendes consecutives. A més, els encarregats de redactar els instruments de totes aquestes vendes foren només dos notaris: Jaume Just i Pere Granyana. Tots els compradors eren cristians de natura. Pel que fa als venedors, eren conversos, jueus que havien emigrat de Barcelona i els curadors de la comissió, que venien els béns de jueus intestats o fugats. Tots els instruments de venda redactats expliquen la causa de la venda: pagar la taxa de 10 sous per lliura amb què es van gravar les cases del Call Major per tal de redimir els deutes de l'antiga aljama jueva de la ciutat. Per tant, és evident que la comissió reclamava l'immediat cobrament de la taxa.

Però, a que es devia tanta pressa?

Recordem que durant l'agost de 1393 es va determinar obrir un nou accés al Call Major enderrocant part d'una casa que estava situada davant del Castell Nou. Aquest carrer seria conegut com carrer de la Volta d'en Colom, fet que ens indica que amb tota probabilitat les obres van ser sufragades finalment pel canviador Guillem Colom. Segons el que s'estipulava en el document que hem citat més amunt sobre les obres referents a l'obertura d'aquest accés, la comissió havia de tornar els diners que Colom els havia deixat per pagar l'obra, amb uns interessos i condicions que desconeixem. Per tant, és molt probable que la comissió pressionés als conversos a vendre les seves propietats immediatament per tal de pagar la quantitat deguda a Guillem Colom. A això hem de sumar la impaciència que els creditors degueren de tenir per cobrar després de gairebé dos anys d'espera. El resultat d'aquesta pressió fou l'expulsió del Call Major de gairebé la totalitat dels conversos que hi residien, passant a estar ocupat per cristians de natura.

D'altra banda, no podem obviar que aquestes cases representaven un gran atractiu per tot aquell que desitges fer una bona inversió, puix que, donades les circumstàncies, hom podia adquirir una propietat al Call Major per un preu inferior al real.

Pel que fa al Call Menor, àdhuc estar les seves cases sotmeses amb la mateixa taxa que en el Call Major, el destí fou ben diferent. A diferència de l'altre call, el Menor va ser plenament ocupat per conversos, tal com mostra l'Apèndix que presentem a continuació. Aquestes cases també estaven sotmeses al pagament de la taxa, tanmateix les cases venudes en encant públic van ser comprades per conversos. S'observa un gran zel per part d'aquests per tal d'instal·lar la seva residència en aquesta zona. Segons la documentació notarial, aquest call, que actuaria com a epicentre i ubicació privilegiada, i els carrers del voltant, va ser on els conversos situarien les seves noves llars per tal de continuar vivint units com quan eren jueus.

Aquest call albergava una altra sinagoga, que al 1394 va ser convertida pels conversos en la Confraria de la Santa Trinitat.⁴³ Aquesta confraria acomplia dos importants objectius: d'una part, instaurava sobre els conversos una aura de veracitat en llur conversió a ulls dels cristians de natura; de l'altra, més important, es configurava

43. DURAN, *Barcelona...*, pàg. 246.

com una eficaç institució que vetllava per la solidaritat entre els conversos barcelonins, on els seus membres s'auxiliaven mútuament en cas de penúries. La confraria comptà amb el vist-i-plau del rei Martí, que aprovà les seves ordenances per al bon govern i llur administració el 4 d'abril de 1394.⁴⁴

Veiem, doncs, com els destí dels dos calls barcelonins va divergir en dos camins ben diferents. El Call Major s'integrà plenament a la resta de la ciutat i va ser gairebé exclusivament ocupat per cristians de natura. El Call Menor va ser igualment integrat, però la totalitat dels seus habitants eren conversos, que el convertiren en el punt de referència on instaurar la seva nova llar, vivint prop uns dels altres i mantenint així el seu sentiment de grup.

Conclusions

Al llarg d'aquesta comunicació hem pogut observar com el canvi en els mètodes i tendències historiogràfiques també ha suposat un canvi a l'hora d'entendre i interpretar la història. En el cas concret dels calls de Barcelona, la utilització de noves fonts ens ha permès d'obtenir valuoses dades que expliquen millor i fins i tot rectifiquen una part de la història de la nostra ciutat.

Passem d'uns avalots produïts únicament per una causa religiosa a una revolta on conflueixen diversos factors: religiosos, polítics, socials i econòmics. Passem d'una simplificació a una complicació en la interpretació dels conflictes que han assotat la nostra ciutat. Aquest canvi de visió dels fets fa que les conclusions que hom extrau d'aquests fets difereixin de les comunament establertes.

La utilització de fonts abans poc o gens consultades ens permet explicar científicament alguns fets que abans tan sols coneixíem parcialment, canviant-ne fins i tot les conclusions a les que s'havia arribat o s'havien especulat. Hem vist com la documentació notarial demostra com la ocupació del Call Major barceloní part de cristians de natura no va ser producte d'una transició lògica d'espai lliure deixat pels jueus a espai ocupat per cristians. La majoria de jueus no desaparegueren de Barcelona, es convertiren, i la seva intenció era viure on sempre ho havien fet. Tanmateix, la pressió econòmica a la que foren sotmesos els obligaren a cedir l'espai als cristians de natura.

Altrament, els conversos ocuparen plenament el Call Menor, al voltant del qual establirien la seva llar la resta de conversos per tal de mantenir-se units, continuant per tant el seu profund sentiment de grup.

44. Josep Maria MADURELL MARIMÓN, «La cofradía de la Santa Trinidad de los conversos de Barcelona», *Sefarad: Revista de Estudios Hebraicos y Sefardíes*, 68 (1958), pàg. 60-82.

Habitants i propietaris de les cases del Call Major de Barcelona

Data, propietari, condició religiosa; habitant, condició religiosa; carrer. Referència documental

16-VII-1392, Esperandéu Cardona, ciutadà de Barcelona (cB), cristià de natura (CN); Arnau de Cervelló, cavaller i algutzir del rei, CN; Sant Domènec (Sinagoga Major). *AHPB*, sig. 66/1, Joan de Pericolis, *Manuale primum*, 1392-XII-5 – 1402-III-1, f. 21v.

12-VI-1393, Pere de Casasagia, mercader, cB, CN; Pere de Casasagia, mercader, cB, CN; Sant Honorat, a la plaça on es trobava la font. *AHPB*, sig. 56/51, Pere Granyana, *Quartus liber vendicionum, stabilimentorum ac aliarum alienacionum*, 1392-IV-2 – 1394-II-23, f. 93v-96r.

12-VI-1393, Pere de Casasagia, mercader, cB, CN; no consta habitant, Sant Honorat. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, fol. 93v-96r.

12-VI-1393, Ramon Ballester, cB, convers (Conv.); Ramon Ballester, cB, Conv., Sant Honorat. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, fol. 93v-96r.

11-VIII-1393, Jaume Pastor, de la tresoreria del rei, cB, CN; Jaume Pastor, de la tresoreria del rei, cB, CN; Sant Honorat (plaça de la Font). *AHPB*, sig. 56/51, Pere Granyana, *Quartus liber vendicionum, stabilimentorum ac aliarum alienacionum*, 1392-IV-2 – 1394-II-23, f. 121r-123r.

03-X-1393, Pere Pasqual, doctor en lleis, cB, CN; Pere Pasqual, doctor en lleis, cB, CN, Sant Honorat. *AHPB*, sig. 50/3, Arnau Piquer, *Manual*, 1392-XII-29 – 1393-XII-23, f. 151r-v.

03-X-1393, Romeu Gisbert, prevere, cB, CN; Romeu Gisbert, prevere, cB, CN, no consta carrer del Call Major. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 14v-16r.

11-X-1393, Bartomeu Valls, cambrer de la reina, cB, CN; Bartomeu Valls, cambrer de la reina, cB, CN; Sant Domènec. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 17r-19r.

11-X-1393, Bernat Miquel, llicenciat en lleis, cB, CN; Bernat Miquel, llicenciat en lleis, cB, CN; Sant Domènec. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 17r-19r.

11-X-1393, Jafuda Lobell, jueu, no consta habitant ni carrer. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 17r-19r.

16-X-1393, Ramon de Llagostera, corredor d'orella, cB; CN; Ramon de Llagostera, corredor d'orella, CN; Sant Domènec. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 21v-24r.

18-X-1393, Berenguer Roure, notari, cB, CN, Berenguer Roure, notari, cB, CN; Sant Domènec. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 27r-29v.

18-X-1393, Ferrer de Canet, donzell, CN, Ferrer de Canet, donzell, CN; Sant Domènec. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 27r-29v.

01-XI-1393, Francesc d'Alçamora, escriptent del rei, cB, CN; Francesc d'Alçamora, escriptent del rei, cB, CN; Sant Honorat, cantonada amb Santa Eulàlia. *AHPB*, sig. 56/51, Pere Granyana, *Quartus liber vendicionum, stabilimentorum ac aliarum alienacionum*, 1392-IV-2 – 1394-II-23, f. 138r-140r.

01-XI-1393, Bartomeu Eixamenis, notari, cB, CN; no consta habitant ni carrer. *AHPB*, sig. 56/51, Pere Granyana, *Quartus liber vendicionum, stabilimentorum ac aliarum alienacionum*, 1392-IV-2 – 1394-II-23, f. 138r-140r.

01-XI-1393, Abraham Ardi, jueu; no consta habitant ni carrer. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 33v-36r.

05-XI-1393, Arnau de Millars, notari, cB, CN; Arnau de Millars, notari, cB, CN; Sant Domènec. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 33v-36r.

05-XI-1393, Nicolau Carner, cB, CN; Nicolau Carner, cB, CN; Sant Domènec. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 33v-36r.

05-XI-1393, Astruc Perfet, cB, jueu; Astruc Perfet, cB, jueu; no consta carrer. *AHPB*, sig. 56/51, Pere Granyana, *Quartus liber vendicionum, stabilimentorum ac aliarum alienacionum*, 1392-IV-2 - 1394-II-23, f. 138r-140r.

06-XI-1393, Bernat Gal·lé, de la casa del rei, cB, CN; Bernat Gal·lé, de la casa del rei, cB, CN; Carrer que va de la Sinagoga d'en Massot a la Sinagoga de les Franceses. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 39r-41r.

06-XI-1393, Francesc Oliva, cuireter, cB, CN; Francesc Oliva, cuireter, cB, CN; no consta carrer. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 39r-41r.

06-XI-1393, Bartomeu Llunes, cB, CN; Bartomeu Llunes, cB, CN; no consta carrer. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 39r-41r.

08-XI-1393, Andreu Urgellès, canonge, cB, CN; Andreu Urgellès, canonge, cB, CN; Santa Eulàlia. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 41v-43v.

08-XI-1393, Pere Brines, notari, cB, CN; Pere Brines, notari, cB, CN, no consta carrer. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 41v-43v.

08-XI-1393, Joan de Sant Hilari, prevere beneficiat de la Seu de Barcelona, cB, CN; Joan de Sant Hilari, prevere beneficiat de la Seu de Barcelona, cB, CN; no consta carrer. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 41v-43v.

17-XI-1393, Gracià d'Estella, tintorer, cB, CN; Gracià d'Estella, tintorer, cB, CN; Santa Eulàlia. *AHPB*, sig. 56/51, Pere Granyana, *Quartus liber vendicionum, stabilimentorum ac aliarum alienacionum*, 1392-IV-2 – 1394-II-23, f. 161r-162v.

17-XI-1393, Astruc de Ripoll, cB, jueu; Astruc de Ripoll, cB, Jueu, no consta carrer. *AHPB*, sig. 56/51, Pere Granyana, *Quartus liber vendicionum, stabilimentorum ac aliarum alienacionum*, 1392-IV-2 – 1394-II-23, f. 161r-162v.

00-XI-1393, Joan Junyent, draper, cB, CN; Joan Junyent, draper, cB, CN; carrer que va de la plaça de Sant Jaume al carrer dels Banyes Nous. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 52v-55r.

03-XII-1393, Marc de Cortielles, cirurgià, cB, CN; Marc de Cortielles, cirurgià, cB, CN. Sant Honorat. *AHPB*, sig. 56/51, Pere Granyana, *Quartus liber vendicionum, stabilimentorum ac aliarum alienacionum*, 1392-IV-2 – 1394-II-23, f. 147v-150v.

03-XII-1393, Pere Palau, canonge, cB, CN; Pere Palau, canonge, cB, CN; no consta carrer. *AHPB*, sig. 56/51, Pere Granyana, *Quartus liber vendicionum, stabilimentorum ac aliarum alienacionum*, 1392-IV-2 – 1394-II-23, f. 147v-150v.

03-XII-1393, Arnau Piquer, notari, cB, CN; Arnau Piquer, notari, cB, CN; Sant Honorat. *AHPB*, *AHPB*, sig. 56/51, Pere Granyana, *Quartus liber vendicionum, stabilimentorum ac aliarum alienacionum*, 1392-IV-2 – 1394-II-23, f. 147v-150v.

05-XII-1393, Pons Cabrera, cB, CN; Pons Cabrera, cB, CN; Sant Domènec. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 167r-168v.

05-XII-1393, Pere de Rajadell, cB, CN; Pere de Rajadell, cB, CN; no consta carrer. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 167r-168v.

05-XII-1393, hereters de Mahir Lobell, conv., no consta habitant ni carrer. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 167r-168v.

05-XII-1393, Berenguer Gisbert, cB, Conv.; Berenguer Gisbert, cB, Conv.; Sant Domènec. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 167r-168v.

18-XII-1393, Francesc Morató, doctor en lleis, cB, CN; Francesc Morató, doctor en lleis, cB, CN; Sant Domènec. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 60v-64v.

18-XII-1393, Hereus de Saltell Cabrit, Conv., cB; no consta habitant; Sant Domènec. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 60v-64v.

18-XII-1393, Gabriel de Moncada, cB, CN; Gabriel de Moncada, cB, CN; Sant Domènec. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 60v-64v.

18-XII-1393, Hereus de Dani Fabib, cB, conv.; no consta habitant ni carrer. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 60v-64v.

31-XII-1393, Joan Llobet, mercader, cB, CN; Joan Llobet, mercader, cB, CN; Sant Honorat (prop de la font). *AHPB*, sig. 56/51, Pere Granyana, *Quartus liber vendicionum, stabilimentorum ac aliarum alienacionum*, 1392-IV-2 – 1394-II-23, f. 183r-185r.

14-I-1394, Francesc Terrades, prevere beneficiat de la Seu de Barcelona, cB, CN; Francesc Terrades, prevere beneficiat de la Seu de Barcelona cB, CN; Sant Honorat (plaça de la Font). *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 71r-72r.

14-I-1394, Berenguer Pere, argenter, cB, CN; Berenguer Pere, argenter, cB, CN; no consta carrer. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 71r-72r.

24-I-1394, Guillem Colom, cB, CN; Guillem Colom, cB, CN; Sant Honorat (plaça de la Font). *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 84v-86r.

24-I-1394, Isaac Bonastruc, jueu; no consta habitant ni carrer. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 84v-86r.

05-II-1394, Joan de Junyent, mercader, cB, CN; Joan de Junyent, mercader, cB, CN; Santa Eulàlia. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 96v-98v.

05-II-1394, Romeu Gisbert, prevere, cB, CN; Romeu Gisbert, prevere, cB, CN; Santa Eulàlia. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 93v-95v.

05-II-1394, Mateu Ferrandell, notari, cB, CN; Mateu Ferrandell, notari, cB, CN; Santa Eulàlia. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 93v-95v.

05-II-1394, Bernat de Vinyamata, prevere beneficiat de Barcelona, CN; Bernat de Vinyamata, prevere beneficiat de Barcelona, CN; Santa Eulàlia. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 93v-95v.

06-II-1394, Ana, vídua d'Arnau Giralt, cB, CN; Ana, vídua d'Arnau Giralt, cB, CN; volta d'en Colom. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 117v-120r.

06-II-1394, Hereters de Pere de Ferriol, cB, CN; Hereters de Pere de Ferriol, cB, CN. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 100v-106r.

06-II-1394, Francesc Lleó, causídic, cB, CN; Francesc Lleó, causídic, cB, CN; no consta carrer. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 100v-106r.

06-II-1394, Sentou Xanixell, jueu; no consta habitant ni carrer. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 100v-106r.

13-II-1394, Gracià d'Estella, cB, CN; Gracià d'Estella, cB, CN; davant de la Sinagoga d'en Massot. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 111v-114r.

18-II-1394, Joan Duc, traginer, cB, CN; Joan Duc, traginer, cB, CN; carrer que va a la volta d'en Salamó. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 100v-106r.

18-II-1394, Arnau, de la casa del rei, cB, CN; Arnau, de la casa del rei, cB, CN; no consta carrer. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 117v-120r.

25-II-1394, Francesc Vigatà, porter del rei, cB, CN; Francesc Vigatà, porter del rei, cB, CN; carrer que va a la Sinagoga de les Franceses. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 124r-126v.

02-III-1394, Guillem de Térmen, donzell de la casa del rei, CN; Guillem de Térmen, donzell de la casa del rei, CN; carrer sense trànsit que connecta amb Santa Eulàlia. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 - 1394-III-13, f. 128r-130r.

02-III-1394, Ramon de Busseu, notari, cB, CN; Ramon de Busseu, notari, cB, CN; carrer sense trànsit que connecta amb Santa Eulàlia. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 128r-130r.

02-III-1394, Pere de Casasagia, mercader, cB, CN; no consta habitant; carrer sense trànsit que connecta amb Santa Eulàlia. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 128r-130r.

05-III-1394, Asbert de Trilla, cB, CN; Asbert de Trilla, cB, CN; carrer que va a la Sinagoga de les Franceses. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 130r-132v.

05-III-1394, Salamó Gracià, jueu; no consta habitant ni carrer. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 130r-132v.

13-III-1394, Joan de Casademunt, cirurgià, cB, CN; Joan de Casademunt, cirurgià, cB, CN; carrer sense trànsit que connecta amb Santa Eulàlia. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 147v-149v.

13-III-1394, Mahir Salamó, jueu; carrer sense trànsit que connecta amb Santa Eulàlia. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 147v-149v.

13-III-1394, Aimeric Sallent, llicenciat en dret, cB; CN; Aimeric Sallent, llicenciat en dret, cB; CN; Santa Eulàlia. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 145r-146v.

13-III-1394, Gabriel des Far, cB, CN; Gabriel des Far, cB, CN; Santa Eulàlia. *AHPB*, sig. 40/3, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1393-VIII-8 – 1394-III-13, f. 145r-146v.

27-IV-1394, Esteve Salvador, cB, CN; Esteve Salvador, cB, CN; no consta carrer. *AHPB*, sig. 50/3, Arnau Piquer, *Manual*, 1392-XII-29 – 1393-XII-23, f. 54v.

03-III-1396, Antoni de Manso, cirurgià, cB, CN; Antoni de Manso, cirurgià, cB, CN; Santa Eulàlia. *AHPB*, sig. 58/128, Bernat Nadal, *Primum manuale vendicionum*, 1395-I-8 – 1397-VI-26, f. 41r-v.

08-IV-1396, Pere Sabater, cuireter, cB, CN; Pere Sabater, cuireter, cB, CN; prop de la Sinagoga de les Franceses. *AHPB*, sig. 68/8, Pere Pellisser, *Manuale*, 1414-VII-2 – 1415-VI-26, f. 13r, (1414-VII-17).

22-VI-1396, no consta propietari; Arnau Roger, giponer, i la seva muller Beatriu, cB, conv.os; Torners. *AHPB*, sig. 56/52, Pere Granyana, *Sextus liber vendicionum, stabilimentorum ac [aliamum alienacionum]*, 1395-IV-28 – 1396-VII-7, f. 142v-144r.

13-IV-1398 Sibil·la, muller de Jaume Esteve de Calafat, CN; Sibil·la, muller de Jaume Esteve de Calafat, CN; no consta carrer. *AHPB*, sig. 53/4, Jaume de Trilla, Manual, 1398-II-21 – 1399-XII-4, f. 12v-13r.

29-VII-1399, Gabriel Ferrer, batedor de fulls d'or, cB, CN; Bartomeu Badia, peller, cB, Conv.; Sant Honorat (on estava l'antic portal del Call Major). *AHPB*, sig. 56/6, Pere Granyana, *Manuale duodecimum*, 1399-VII-14 – 1400-XII-21, f. 3v.

24-IX-1399, no consta propietari; Bernat Porta, cB, CN; no consta carrer. *AHPB*, sig. 58/23, Bernat Nadal, Manual, 1399-IX-22 – 1400-III-2, f. 2v-3r.

21-XII-1400, Antoni Carreres, prevere, cB, CN; Antoni Carreres, prevere, cB, CN; carrer on estava la Sinagoga d'en Massot. *AHPB*, sig. 58/130, Bernat Nadal, *Tercium manuale vendicionum anni Nativitatis Domini millesimi CCCC*, 1400-VI-22 – 1402-VI-9, f. 22r-v.

00-III-1401, hereus de Pere Rajadell, difunt, llicenciat en dret, cB, CN.; Jaume Marc, cavaller, cB, CN; Sant Honorat. *AHPB*, sig. 56/7, Pere Granyana, *Manuale*, 1400-XII-29 – 1402-I-30, f. 32v-33r.

07-III-1401, Llop de Sant Domènec, camperol, cB, CN; Llop de Sant Domènec, camperol, cB, CN; no consta carrer. *AHPB*, sig. 58/25, Bernat Nadal, Manual, 1401-II-4 – 1401-VIII-5, f. 15r.

06-III-1401, Pericó de Montpirè, cB, CN; Pere de Merusos, corredor d'orella, cB, Conv.; Sant Honorat (prop de la font). *AHPB*, sig. 56/7, Pere Granyana, *Manuale*, 1400-XII-29 – 1402-I-30, f. 30. 39r.

02-IV-1403, Alfons Tous, Jaume Marc, i Ramon Pla, diputats del General, CN; Alfons Tous, Jaume Marc, i Ramon Pla, diputats del General, CN; Sant Honorat. *AHPB*, sig. 89/2, Joan Gasset, Llibre comú, 1402-VI-10 – 1404-VIII-sd., f. s/n.

01-III-1404, hereters de Pere de Rajadell, llicenciat en dret, cB, CN; Francesc sa Mella, cB, CN; Sant Honorat (tocant la casa anomenada «Lo celler»). *AHPB*, sig. 56/8, Pere Granyana, *Manuale quintum decimum*, 1403-XII-17 – 1404-XII-24, f. 21v-22.

23-V-1408, Guillem Ramon, oriünd de Girona, CN; Guillem Ramon, oriünd de Girona, CN; Torners. *AHPB*, sig. 104/1, Joan Ferrer, *Primum manuale*, 1405-VII-14 – 1408-VIII-4, f. 79r-v.

28-III-1409, Tomàs d'Horts, estudiant, cB, CN; Tomàs d'Horts, estudiant, cB, CN; volta de Salomó Gracià. *AHPB*, sig. 104/1, Antoni Estapera, *Octavum manuale*, 1409-I-19 – 1410-X-17, f. 32v-33r.

- 19-VI-1409, Bartomeu sa Vall, notari, cB, CN; Bartomeu sa Vall, notari, cB, CN, prop de la Sinagoga Major. *AHPB*, sig. 90/4, Francesc de Manresa, Manual, 1409-III-10 – 1410-V-31, f. 35r-v.
- 16-XI-1409, Berenguer Arnau de Cervelló, noble, CN; Joan Font, de la casa del rei, cB, CN. *AHPB*, sig. 100/1, Bartomeu Guamir, *Manuale secundum*, 1408-XI-3 – 1410-XI-19, f. 51v-52r.
- 24-XII-1410, Francesc Escales, mercader, cB, CN; Francesc Escales, mercader, cB, CN; no consta carrer. *AHPB*, sig. 104/2, Joan Ferrer, *Tercium manuale*, 1409-XI-19 – 1411-V-6, f. 60v.
- 16-III-1411, Berenguer Llordes, mestre de cases, cB, CN; Constança, vídua de Berenguer de Narbona, cB, CN; Santa Eulàlia. *AHPB*, sig. 104/2, Joan Ferrer, *Tercium manuale*, 1409-XI-19 – 1411-V-6, f. 86v-57r.
- 28-IV-1413, Pere Suau, notari, cB, CN; Pere Suau, notari, cB, CN.; Sant Domènec. *AHPB*, sig. 68/7, Pere Pellisser, *Manuale*, 1413-IV-3 – 1413-VI-7, f. 15r.
- 00-IX-1413, Guillem Ros, llicenciat en lleis, cB, CN; Guillem Ros, llicenciat en lleis, cB, CN.; Sant Honorat. *AHPB*, Pere GRANYANA, manual, 1395, maig, 10 - 1395, nov., 13, f. 48v.
- 18-VII-1414, no consta propietari; Berenguer de Pinós, corredor d'orella, cB, Conv.; Torners. *AHPB*, sig. 68/8, Pere Pellisser, *Manuale*, 1414-VII-2 – 1415-VI-26, f. 13r.
- 05-X-1414, Joan Comes, cB., CN; Joan Comes, cB, CN.; no consta carrer. *AHPB*, sig. 68/8, Pere Pellisser, *Manuale*, 1414-VII-2 – 1415-VI-26, f. 44v.
- 15-I-1415, Hereters de Pere Sabater, difunt, frener, cB, CN; no consta habitant ni carrer. *AHPB*, sig. 68/8, Pere Pellisser, *Manuale*, 1414-VII-2 – 1415-VI-26, f. 111v.
- 09-VI-1416, Bernat Maler, sastre, cB, CN.; Bernat Maler, sastre, cB, CN; Sant Domènec (on estava abans la carnisseria). *AHPB*, sig. 113/10, Bernat Pi, Manual, 1416-II-20 – 1416-VIII-1, f. 63v.
- 23-VIII-1417, Mateu Cortit, de la casa del rei, cB, CN.; Mateu Cortit, de la casa del rei, cB, CN; «Lo Cortal». *AHPB*, sig. 56/18, Pere Granyana, *Vicesimum quintum manuale*, 1416-VII-11 – 1417-IX-20, f. 90r.
- 23-VIII-1417, Bartomeu Soler, mestre racional de la cúria del rei, cB, CN; Bartomeu Soler, mestre racional de la cúria del rei, cB, CN.; «Lo Cortal». *AHPB*, sig. 56/18, Pere Granyana, *Vicesimum quintum manuale*, 1416-VII-11 – 1417-IX-20, f. 20, 90r.
- 16-IX-1418, Guillem Ferrer, batedor de fulls d'or, cB, CN; Cristòfor Domènec, teixidor de vels, cB, Conv.; Sant Domènec. *AHPB*, sig. 56/18, Pere Granyana, *Vicesimum sextum manuale*, 1417-IX-22 – 1418-XII-17, f. 56v-57r.
- 05-I-1421, no consta propietari; Guillem ça Coma. Llibreter, cB, Conv.; no consta carrer. *AHPB*, sig. 87/5, Bernat Sans, Manual, 1420-XII-21 – 1421-III-6, f. 5v.
- 05-IX-1428, Clara, muller de Joan Pujol, coraler, abans cB, ara h. d'Avinyò, Conv.; Galcrerà Roca, mestre en arts i «corrector accentus ecclessie sedis Barchinone»,

Nicolau de Rim, mestre en arts, i Jaume Serra, estudiant en arts, hB, CN; carrer que va de Sant Honorat a Sant Domènec. *AHPB*, sig. 133/2, Francesc Ferrer, *Manuale comune secundum*, 1426-II-18 – 1432-I-22, f. s/n.

22-IV-1429, Guillem de Blancafort, de la parròquia de Sant Esteve de les Garrigues, CN; no consta habitant ni carrer. *AHPB*, sig. 66/7, Joan de Pericolis, *Manuale duodecimum*, 1427-XII-6 – 1430-IX-6, f. 46v.

19-XII-1431, Joan des Far, peller, cB, Conv.; Joan des Far, peller, cB, Conv.; Sant Domènec, al costat de la carnisseria. *AHCB*, 1C-XIV, *Obreria*, 27, s/f.

Propietaris i habitants del Call Menor de Barcelona

Data, propietari, condició religiosa; habitant, condició religiosa; carrer. Referència documental

03-IV-1394, Francesc de Casasagia, porter del rei, Convers; Francesc de Casasagia, porter del rei, Convers, Call Menor. *AHPB*, sig. 53/13, Jaume de Trilla, *Capibrevium vendicionum*, 1393-IX-8 – 1394-V-5, f. 76v-78r.

03-IV-1394, Arnau Massana, Convers; Arnau Massana, Convers; Call Menor. *AHPB*, sig. 53/13, Jaume de Trilla, *Capibrevium vendicionum*, 1393-IX-8 – 1394-V-5, f. 76v-78r.

03-IV-1394, Francesc de Casasagia, porter del rei, Convers; no consta habitant; Call Menor. *AHPB*, sig. 53/13, Jaume de Trilla, *Capibrevium vendicionum*, 1393-IX-8 – 1394-V-5, f. 78r-79r.

21-XI-1397, Bernat de Fortià, mercader, Convers; Bernat de Fortià, mercader, Convers; Call Menor. *AHPB*, sig. 56/54, Pere Granyana, *Octavus liber vendicionum, stabilimentorum ac aliarum alienacionum*, 1397-II-1 – 1398-VII-31, f. 86v-88r.

21-XI-1397, Joan Massana, Convers; Joan Massana, Convers; Call Menor. *AHPB*, sig. 56/54, Pere Granyana, *Octavus liber vendicionum, stabilimentorum ac aliarum alienacionum*, 1397-II-1 – 1398-VII-31, f. 86v-88r.

00-XII-1397, Blanca, muller de Joan Bertran, mercader, Convers; Blanca, muller de Joan Bertran, mercader, Convers; plaça de la Trinitat. *AHPB*, sig. 40/4, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1397-VI-2 – 1398-VI-25, f. 54v-57r.

00-XII-1397, Joan Bertan, mercader, Convers; no consta habitant; plaça de la Trinitat. *AHPB*, sig. 40/4, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1397-VI-2 – 1398-VI-25, f. 54v-57r.

01-IV-1398, Ramon Rovira, Convers; Ramon Rovira, Convers; Call Menor. *AHPB*, sig. 40/4, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1397-VI-2 – 1398-VI-25, f. 102r.

01-IV-1398, Senyor de Sant Climent, Cristià de natura; no consta habitant; Call Menor. *AHPB*, sig. 40/4, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1397-VI-2 – 1398-VI-25, f. 102r.

01-IV-1398, Bronissenda, Convers; Bronissenda, Convers; Call Menor. *AHPB*, sig. 40/4, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1397-VI-2 – 1398-VI-25, f. 102r.

25-VI-1398, Berenguer de Cotlliure, Convers; Berenguer de Cotlliure, Convers; Call Menor. *AHPB*, sig. 40/4, Jaume Just, *Llibre de vendes*, 1397-VI-2 – 1398-VI-25, f. 137v-139v.

01-XII-1399, Guillem Salamó, sastre, convers; Guillem Salamó, sastre, Convers; Call Menor, prop de l'església de la Santa Trinitat. *AHPB*, sig. 53/15, Jaume de Trilla, *Llibre de vendes*, 1398-XI-28 – 1400-I-29, f. 71r-72r.

01-XII-1399, Guillem Salamó, sastre, Convers; no consta habitant; Call Menor, prop de l'església de la Santa Trinitat. *AHPB*, sig. 53/15, Jaume de Trilla, *Llibre de vendes*, 1398-XI-28 – 1400-I-29, f. 72r-73v.

01-XII-1399, Antoni Massana, ciutadà de la ciutat de Mallorca, Convers; no consta habitant; Call Menor, prop de l'església de la Santa Trinitat. *AHPB*, sig. 53/15, Jaume de Trilla, *Llibre de vendes*, 1398-XI-28 – 1400-I-29, f. 72r-73v.

28-IV-1401, Joan Massana, germà de Nicolau Massana, Convers; Joan Massana, germà de Nicolau Massana, Convers; Call Menor; *AHPB*, sig. 79/31, Tomàs de Bellmunt, *Manual de vendes*, 1401-IV-7 – 1403-V-11, f. 3r.

02-VIII-1402, Pere de Pla, corredor d'orella, Convers; Pere de Pla, corredor d'orella, Convers; Call Menor. *AHPB*, sig. 79/4, Tomàs de Bellmunt, *Manuale [VIII] contractuum*, 1402-VII-24 – 1403-I-15, 7v.

10-III-1420, no consta propietari, Berenguer Castanyer, teixidor de vels, Convers; plaça de la Trinitat. *AHPB*, sig. 131/1, Pere de Puig, *Manual*, 1420-II-28 – 1420-VI-4, f. 10v.